

## המאבק בשוד העתיקות בישראל

### מאת: שלום ניצן

בתחילת חודש יוני נגזר עונש מאסר בפועל של שנה וחצי וקנס כספי בסך 12,000 שקלים על שישה שודדי עתיקות שנתפסו בעת ביזת מערה במדבר יהודה. מדובר בשישה תושבי כפר באזור חברון, אשר פעלו כחוליה מקצועית ומאורגנת. חברי החוליה לא הגיעו במקרה למערה, המכונה מערת הגולגלות, אלא הגיעו לאתר לאחר איסוף מידע מודיעיני ותכנון מדוקדק, כשברשותם ציוד חפירה וחבלים שנועדו לסייע להם בגישה המורכבת והמסוכנת אל תוך המערה, הממוקמת בדופן המצוק, וביציאה ממנה התמונה הזו של חוליות מאורגנות היטב של שודדי עתיקות, אשר מבצעות פעולות מתוכננות, משקפת את מצב שוד העתיקות במדינת ישראל היום. שוד האתר הארכיאולוגי מתבצע בפועל על ידי מספר אנשים בודדים, אך הם מהווים את הנדבך התחתון במערך משומן של שודדי עתיקות, מתווכים, סוחרי עתיקות ואספנים.

שוד עתיקות הוא תופעה שקיימת מאז ומעולם. מערות קבורה, למשל, תמיד היוו מוקד משיכה לשודדי עתיקות, משום שבקברים פעמים רבות נמצאת כמות גדולה יחסית של כלים. בקברים הוטמנו לצד המת חפצים שונים: חלקם שימשו את הקוברים במהלך הטיפול בנקבר, חלקם חפצים שהיו שייכים למת וחלקם אולי נועדו לשרת אותו בעולם הבא. לעיתים הוטמנו בקבר חפצי יוקרה בעלי ערך כלכלי רב. לכן קברים היוו מוקד משיכה לשודדים בכל הדורות. כך מעידים למשל האימונים בקללות ואסונות על מי שייגע בקבר ובתכולתו, שמוצאים על קירות קבריהם של מלכי מצרים, שחלקם הגדול אכן נשדד עוד בימי קדם. דוגמא יפה נוספת לחשש מפני שודדי קברים מספקת כתובת "יהו אשר על הבית" אשר מתוארכת לתקופת הברזל. הכתובת התגלתה במערת קבורה בנחל קידרון והיא כוללת זיהוי של הנקברים, הצהרה כי אין בקבר אוצרות כלשהם וקללה על מי שיפתח את הקבר: "ארור האדם אשר יפתח את זאת".

אם כן שוד העתיקות איננו תופעה חדשה. החפירות הארכיאולוגיות המוקדמות במאות השמונה עשרה והתשע עשרה נעו על הסקאלה שבין צעדיה הראשונים של התפתחות הארכיאולוגיה כמדע לבין ביזת עתיקות מאורגנת. כך למשל פעילותו של ג'ובאני בלצוני, אשר חקר את הפירמידות והקברים של מצרים העתיקה ושלה ממצאים למוזיאון הבריטי, או חפירותיו ההרסניות של היינריך שלימן בתל היסרליק, אותו זיהה עם טרויה גם לאחר שהארכיאולוגיה התבססה כמדע מסודר וההגנה על העתיקות הוגדרה בחוק, היו שהרשו לעצמם לקחת את החוק לידיים מתוך תאוות בצע או תשוקה עזה לאספנות. בישראל המסגרת המשפטית להגנה על עתיקות עד לשנות השבעים הייתה באמצעות חוקים שמבוססים על פקודות מנדטוריות. חוקי המדינה קבעו כי לא ניתן לבצע חפירה ללא קבלת רישיון מהמדינה, ואסור לקחת עתיקות מאתר עתיקות לצורך החזקה פרטית. בפועל האכיפה הייתה רופפת ואנשים רבים החזיקו אוספים פרטיים בבתיהם. הדמות המפורסמת ביותר בהקשר זה הוא משה דיין. במשך שלושה עשורים, החל משנות החמישים, יצר לעצמו אוסף פרטי נרחב של עתיקות שנאספו באופן לא חוקי.

דיין החל לאסוף עתיקות בעקבות ביקור בתל אל-חסי בשנת '51. בזמנו הפנוי פיתח לו תחביב של חפירה ללא רישיון באתרי עתיקות ואיסוף העתיקות אותן חשף. אגף העתיקות, הגוף שקדם לרשות העתיקות, הפך עם הזמן מודע לפעילותו של דיין ולהיקפה, אך עמדו לרשותו אמצעים מוגבלים בלבד ובפועל לא ננקטו שום צעדים מעשיים כדי לעצור את הביזה. מלבד פעילות שוד באתרים שונים בתחומי ישראל כמו גבעתיים ואזור, המבצעים הצבאיים והמלחמות בהם נכבשו שטחים נוספים פתחו לו כרי פעילות חדשים, אשר היו נתונים תחת פיקוח רופף אפילו יותר. זמן קצר לאחר מבצע קדש, החל דיין לפעול בסיני. בנובמבר '56 הגיע למקדש בסראביט אל-ח'אדם ובאמצעות מסוק צבאי העביר לישראל אסטלה ועליה כתובת הירוגליפית ואבליסק גדול. ממצאים אלה הוחזרו לבסוף למצרים בעקבות הסכם השלום. כאשר נשאל על מעשים מסוג זה, הציג דיין את עמדתו לפיה הוא מציל עתיקות אשר נמצאות בסכנת הרס.

על אף טענותיו שהשוד בוצע ממניעים הומניטריים, רוב הממצאים הועברו לאוסף הפרטי שבחצר ביתו שבצהלה, ולא למוזיאונים. דיין עסק גם בסחר בעתיקות, מכר וקנה ממצאים

רבים, ואף קיבל ממצאים כמתנות ממקורביו. סביב דיין הייתה רשת רחבה של משתפי פעולה - חברים, מקורבים ופקודים - אשר סייעו לו בפעילותו הבלתי-חוקית. מרבית האנשים שהיו מודעים לפעילותו הפלילית, כגון עיתונאים ופוליטיקאים, לא העזו לנקוט צעדים, בגלל מעמדו כאחד האנשים החזקים במדינת ישראל באותם ימים.

כיום המצב שונה בתכלית. הציבור דורש מנבחרי לעמוד בסטנדרטים של התנהלות תקינה על פי החוק, ופרשות שחיתות נחשפות חדשות לבקרים ובמקרים רבים לא מושקות. מעבר לכך, המודעות והעניין הציבורי בשמירה על העתיקות ותחושת הבעלות המשותפת עליהן כאזרחי המדינה חזקה. בנוסף, הגוף הממונה על אכיפת חוק העתיקות, רשות העתיקות, חזק בהרבה מהגופים שהיו אמונים על התחום בעשורים הראשונים לקיומה של המדינה אף על פי כן, שוד העתיקות בישראל רחוק מלהיעלם. החוליה שנתפסה במערת הגולגלות היא אחת מתוך עשרות חוליות שנתפסות בשנה. כל חוליה כזו מורכבת משלושה עד שמונה אנשים, רובם פלסטינים משטחי יהודה ושומרון. אחד האזורים המרכזיים בו מתבצע השוד הוא שפלת יהודה, חבל ארץ עשיר בממצא ארכיאולוגי. בעבר, לפני בניית גדר ההפרדה, עניין השוד היה דבר שבשגרה: שודדים מהכפרים שבסביבות חברון היו מגיעים מדי יום, חופרים אתרים וחוזרים לבתיהם. סגירת גדר ההפרדה שינתה את כללי המשחק. כיום הם נאלצים לפעול בחוליות מאורגנות שפעילותן מתוכננת היטב: חברי החוליה מכינים ציוד, עורכים תצפיות, מסווים את עצמם בשטח ונשארים בתוך שטח ישראל בין שלושה לשבעה ימים בממוצע. בכל לילה הם יוצאים לאתר אחר, שודדים אותו וחוזרים למקום המסתור לפני הזריחה. שודדי העתיקות לא מסתפקים בגניבת הממצאים הקדומים, אלא פעמים רבות זורעים הרס וחורבן באתר אותו שדדו, באופן שלא ניתן יהיה לבצע בו חפירה מסודרת לעולם.

לצד השודדים הפועלים בחוליות, קיים כמובן שוד עתיקות שנעשה על ידי אנשים בודדים, אשר יוצאים לשטח באופן עצמאי עם גלאי מתכות כדי לחפש אוצרות לטובת האוסף הפרטי שהם מתחזקים. עצם השהייה באתר עתיקות עם גלאי מתכות ללא רישיון היא עבירה על חוק העתיקות. לעיתים מדובר בחובבנים, אך גם הם יכולים להסב נזק רב לאתרי העתיקות.

בדצמבר 2014 נעצר תושב בית שמש, שבביתו נמצאו מאות מטבעות עתיקים, שאסף באמצעות גלאי מתכות בסביבת עיר מגוריו. כל איסוף של מטבע מאתר ארכיאולוגי באופן פרטי שלא כולל תיעוד של ההקשר בו נחשף המטבע, מהווה פגיעה חמורה ביכולת של הארכיאולוגים להבין את ההיסטוריה של האתר.

קבוצת שודדים, כמו זו שנתפסה במערת הגולגלות, היא כאמור החוליה התחתונה במערך שוד העתיקות. כדי לבצע את פעילותם, הם תלויים בגורם שיממן אותם ויספק להם את ציוד החפירה. לכל חוליה כזו יש ראיס, שעומד בקשר עם מספר מתווכים. המתווכים קונים את הממצאים מהראיס בסכומים גדולים ומעבירים אותם לאספנים ולסוחרים עתיקות. סוחרים העתיקות הם בעלי חנויות, אשר פועלים ברישיון שמעניקה רשות העתיקות. כיום פועלים בישראל 64 סוחרים מורשים, רובם בעיר העתיקה בירושלים. קהל היעד שלהם הם אספנים ותיירים. החפצים המבוקשים בשוק זה הם ממצא כתוב, כלי חרס ונרות חרס, כלי זכוכית, פריטי מתכת, תכשיטים ובעיקר מטבעות.

לצד אתרי הקבורה, בהם כאמור ניתן למצוא כמות גדולה של פריטים, האתרים המועדפים על שודדי העתיקות הם אתרים משלהי ימי הבית השני ומערכות מסתור מימי מרד בר כוכבא, בהם מחפשים החופרים בעיקר מטבעות. הסיבה לכך היא שמטבעות הם ממצא שניתן למכור בסכומים גבוהים, וככל שהמטבע נדיר יותר כך עולה ערכו בשוק. מטבעות יהודיים מימי המרד הגדול ומרד בר כוכבא נחשבים נדירים ולכן הם יקרים מאוד - מחירם נע בין אלפי למאות אלפי דולרים. יעד מבוקש נוסף הם אתרים עם שרידים מהתקופה העותמאנית, בהם מקווים החופרים למצוא מטמוני זהב. שוד העתיקות הוא מקצוע ותיק שלעיתים יכול לפרנס דורות של משפחות, חמולות וכפרים, אך בהיעדר קהל יעד שיוצר ביקוש לסחורות הגנובות, יש להניח שמקצוע זה היה עובר מן העולם.

כדי להסדיר את סוגיית הבעלות על העתיקות נחקק בשנת 1978 חוק העתיקות הישראלי, שהחליף את החוקים המיושנים. החוק הגדיר כי עתיקות הן רכוש המדינה ומשנת 1978 חל איסור לאסוף אותן. החוק מגדיר שכל אספן חייב להיות רשום ולהציג לרשות העתיקות את הפריטים שברשותו. כל פריט שהגיע אליו לפני 1978 יישאר בבעלותו, ואילו כל פריט שנאסף

אחרי 1978 אחזקתו לא חוקית. החוק החדש קבע מצד אחד סטנדרט מחמיר לפיו איסוף של כל פריט מכאן ואילך הוא בלתי חוקי, אך מנגד, אולי בשל מורכבות המצב ביחס לבעלי אוספים קיימים, לא ננקטו צעדים כדי להחזיר פריטים לבעלות המדינה הגדרה זו למעשה השאירה את התחום פרוץ. לכאורה מותר לסחור רק בעתיקות שנרכשו או נאספו לפני שנת 1978. בפועל קשה מאוד להוכיח מתי נרכש כל פריט. סוחר העתיקות יטענו בתוקף לגבי כל פריט שברשותם שהוא עובר במשפחה דורות, או נקנה ממישהו שהממצא היה בבעלותו לפני 1978. כמות העתיקות שהתגלתה לפני 1978 היא מטבע הדברים סופית ומוגבלת. לו אכן כל הפריטים הנסחרים היו חוקיים, כלומר פריטים שהתגלו לפני שנה זו, יש להניח שבמשך הזמן שחלף, כמעט ארבעה עשורים, מלאי העתיקות העומדות למכירה היה מצטמצם באופן דרסטי או שהשוק היה מתחסל לחלוטין. לכן הנחת העבודה של רשות העתיקות היא שרוב רובן של העתיקות הנמכרות כיום בישראל הן רכוש גנוב, אם כי יש לזכור שלצד העתיקות שנרכשו באופן לא חוקי, קיימים בשוק גם זיופים רבים. הסוחרים מנגד יטענו כי קצב המכירות נמוך בהרבה ממה שרשות העתיקות משערת וכי יש סירקולציה בה עתיקות מוצאות מהשוק, אך גם חוזרות אליו כל הזמן, למשל כאשר אנשים מחליטים למכור את אוספיהם

כיום רשות העתיקות עובדת על יצירת מאגר נתונים ממוחשב שיכלול תיעוד של כל ממצא שקיים בשוק, כך שלא ניתן יהיה לטעון על ממצאים חדשים שנאספים מדי יום שהיו קיימים בשוק לפני 37 שנים. באשר לשאלה מדוע הסחר בעתיקות לא נאסר באופן מוחלט - כאשר נעשה ניסיון כזה, משרד המשפטים התנגד בנימוק של פגיעה בחופש העיסוק עשרות הסוחרים המורשים אכן חשים נרדפים על ידי רשות העתיקות, אשר לדעתם שוקדת על דרכים חדשות להצר את צעדיהם באמצעות החוק ולמעשה להביא לגסיסת ענף הפרנסה שלהם. מלחמתה של הרשות בסוחר העתיקות והאספנים הגיעה לשיא בפרשת עודד גולן נגד עודד גולן, אחד האספנים הגדולים בישראל, הוגש בשנת 2004 כתב אישום על זיוף וסחר לא חוקי בעתיקות מזויפות. כתב האישום שהוגש נגדו היה חמור ביותר ועסק במספר חפצים אשר בבעלותו, בראשם גלוסקמת אבן ועליה חרוט השם "יעקוב בר יוסף אחי דישוע" וכתובת יהואש. מדובר בשני ממצאים שלו היו אמיתיים, היו מסעירים את עולם חקר המקרא וההיסטוריה של ישראל הקדום מחד ואת תחום חקר הנצרות הקדומה מאידך. פריטים אלו וממצאים חשובים רבים נוספים הם חלק מהאוסף הפרטי הגדול של גולן, שהחל לאסוף עתיקות עוד בצעירותו

המשפט נמשך למעלה משבע שנים וכלל עדויות של מומחים במגוון תחומי מדע כולל גיאולוגיה, פטרוגרפיה, שימור עתיקות, פליאוגרפיה, אפיגרפיה ותחומים נוספים. בניגוד לקביעתן של ועדות המומחים מטעם רשות העתיקות שמדובר בממצאים מזויפים, הצליחו עדים מטעם ההגנה לספק עדויות לאותנטיות של הממצאים. למשל גיאולוגים הראו בתוך האותיות של לוח יהואש כדוריות זהב מיקרוסקופיות, בגודל ובדגם פיזור שלא ניתן לייצר באופן מלאכותי. לטענת גולן, מדובר בזהב שניתז על הכתובת במהלך שריפה גדולה. כדי להוכיח שלא מדובר בזיוף, גולן אף הציג תמונה אשר צולמה לטענתו בבית הוריו בשנות השבעים, בה נראית הגלוסקמה עם הכתובת

בפסק הדין שניתן בשנת 2012 קבע השופט אהרון פרקש, כי התביעה לא הצליחה להוכיח מעל לספק סביר שהממצאים מזויפים, וזיכה את גולן ממרבית הסעיפים. נותר רק לקוות שעל אף ההפסד של רשות העתיקות, עצם קיום המשפט יגביר את המודעות בקהילת הארכיאולוגיה לגבי ממצאים שמקורם בשוד עתיקות והסכנות המשפטיות הטמונות ברכישתם

פרשייה נוספת מאותה שנה מלמדת על נקודה בעייתית אחרת בחוק העתיקות. באפריל 2012 נתפסו בירושלים שני מכסי עץ מגולפים של ארונות קבורה מצריים. המכסים תוארכו בבדיקת פחמן 14, האחד למאות ה-10-8 לפנה"ס, והשני למאות ה-16-14 לפנה"ס. מקורם של המכסים היה בשוד של אתר עתיקות במצרים והם הוצאו ממנה לדובאי באופן בלתי חוקי. המכסים אף נוסרו לשניים כדי שניתן יהיה להעביר אותם במזוודות. דובאי מהווה מוקד של סחר בינלאומי בעתיקות בגלל החקיקה המקלה בנושא. המכסים נקנו בדובאי על ידי סוחר עתיקות מירושלים, אשר הביא אותם לארץ דרך מדינה שלישית באירופה. הכנסת הממצאים לארץ נעשתה באופן חוקי, תוך תשלום מכס עליהם. הסוחר מכר את המכסים לאספן זר

וביקש לייצא אותם. בשלב זה המכסים אותרו על ידי פקחי רשות העתיקות בירושלים, אשר בדקו עם גורמים במצרים וגילו שמקורו של הממצא ככל הנראה בפעילות שוד והוא הוצא ממצרים באופן לא חוקי.

כאמור הכנסת הממצאים לארץ נעשתה באופן חוקי לחלוטין. עובדה זו מדגישה את הפרצה שהייתה קיימת בחוק: ניתן היה להכניס לארץ עתיקות ללא צורך בהוכחה לגבי מקורם. כך הוכנסו לארץ ממצאים שהוברחו ממדינות המקור באופן לא חוקי, אשר מקורם בחפירות שוד. לעומת זאת, כדי להוציא עתיקות מהארץ יש צורך בקבלת רישיון ייצוא מרשות העתיקות. רישיון כזה למעשה מאשש את הלגיטימציה של העתיקות ומעלה את ערכן בשוק העולמי.

הפרצה הזו הפכה את ישראל למרכז סחר בפריטים לא חוקיים והלבנתם בעקבות הפרשה נכנסו לתוקף בשנת 2012 תקנות חדשות, שקבעו שכל עתיקה שרוצים לייבא לישראל תצטרך לקבל אישור מרשות העתיקות. אישור זה יינתן רק בתנאי שהסוחר, שמבקש לייבא את הפריט, יוכל להמציא אישורים לגבי מוצאו ולהוכיח כי נרכש באופן חוקי אם כן רשות העתיקות נוקטת מאמצים בלתי פוסקים במישור המשפטי כדי להצר את צעדיהם של הסוחרים והאספנים ולהגביר את הפיקוח על תנועת הפריטים העתיקים, ובכל זאת, פעילות השוד ממשיכה להתרחש מדי יום. לנוכח היקף שוד העתיקות בישראל, אין לרשות העתיקות מנוס אלא לנקוט גם צעדים אקטיביים בשטח נגד השודדים, ולא רק נגד הדרגים המתווכים והסוחרים.

בשנת 1985 הוקמה היחידה למניעת שוד עתיקות. זו יחידה מיוחדת שפועלת כיום במסגרת מערך הפיקוח של רשות העתיקות. בתחילת דרכה פעלה היחידה רק בשפלת יהודה, אך תוך זמן קצר הרחיבה את פעילותה לכל הארץ. אנשי היחידה כולם קצינים במילואים ביחידות השדה, אשר פועלים בכל ימות השנה בשיטות מיוחדות. מדובר בפקחים אשר עורכים סיורים, תצפיות ומארבים. הפקחים נעזרים בציוד מתקדם כמו אמצעי מעקב אלקטרוניים וטיסות סיור וגם בסייענים ובמקורות מודיעין, שמעבירים להם מידע על פעילויות שוד. לאנשי היחידה יש סמכויות של שוטרים; הם מבצעים חקירות ומעצרים של חשודים ועורכים חיפושים. היחידה למניעת שוד עתיקות היא הרשות היחידה שאוכפת את חוק העתיקות - המשטרה מפנה אליה מקרים שקשורים בפגיעה בעתיקות. מדינת ישראל היא בין המדינות היחידות בעולם שמפעילות יחידת פיקוח עצמאית לנושא זה. פעילות היחידה מאלצת את השודדים לפעול באופן ממוקד ומחתרתי. מדי שנה נתפסים בעבירות שוד עתיקות מאות חשודים, אשר רובם מועמדים לדין. מספר העבריינים הנתפסים עולה משנה לשנה, אך ככל שמערך הפיקוח משתכלל, עולה מידת התחכום של השודדים, אשר כאמור מתכננים היטב את פעילותם, משתמשים בתצפיתנים ומדלגים בין כמה אתרים כדי להקשות על איתורם יש לציין כי גם לאחר ששודדי האתרים נעצרים ומועמדים למשפט, העונשים שנגזרים עליהם הם בדרך כלל לא כבדים. העונש המקסימלי על שוד עתיקות הוא חמש שנות מאסר. העונש המקובל הוא שבעה עד עשרה חודשי מאסר בפועל, ובמקרים מסוימים רק מאסר על תנאי או קנס כספי. כמו לגבי כל פשע ועונשו, ניתן לשאול האם העונש הניתן מרתיע דיו

מלבד העונשים הנגזרים בבית המשפט ומערך האכיפה הפועל למנוע את השוד, גורם נוסף שאמור לקחת חלק פעיל בשמירה על העתיקות הוא הציבור. מדינת ישראל, אשר קבעה כי כל העתיקות הנמצאות בשטחה הן בבעלותה, מסתמכת במידה רבה על המוסר של האזרחים שיקבלו קביעה זו ויפעלו לפיה. כך למשל במקרה של מטמון מטבעות הזהב, שהתגלה בקיסריה בחודש פברואר על ידי צוללנים, אשר דיווחו על כך לרשות העתיקות. המטמון הועבר לרשות המדינה בזכות שמירת החוק ורצונם הטוב של האזרחים, אך כידוע, באותה מידה יכלו אותם אזרחים לבחור בדרך של רווח כלכלי תוך תקווה שהפשע לא יתגלה, או אפילו לשמור את האוצר לעצמם כמזכרת. במדינות רבות השיטה עובדת אחרת: הממשלה משלמת לאזרחים שמגלים עתיקות ומעבירים אותן לרשות המדינה כתמריץ למניעת הסחר והשוד בעתיקות. יש יתרון מסוים לשיטה זו, שמספקת לאזרחים אינטרס לשתף פעולה עם המדינה בהעברת האוצרות לחזקתה.

כמובן שמערך השוד והסחר בעתיקות בישראל אינו ייחודי. במיוחד בימים אלה אנו רואים כיצד מדינות מוכות טרור ומלחמה הופכות לאתרי ביזה בהיקף בלתי נתפס. ארגון המדינה האסלאמית (דאעש) מבצע הרס וביזה בקנה מידה חסר תקדים בעיראק ובסוריה באתרים חשובים מאין כמותם, כמו תדמור (פלמירה) וכלח (נמרוד), בהם תרבויות בנות אלפי שנים

הותירו עדויות ארכיאולוגיות מפוארות. ההנחה שהחורבן, שממיתים פעילי הארגון על השרידים הנדירים, נובע מאידיאולוגיה ברברית וטירוף פונדמנטליסטי היא ודאי נכונה, אך לא משקפת את התמונה המלאה. גם במקרה הזה, אינטרסים כלכליים משחקים תפקיד לא קטן. לצד תמונות של ממצאים שמושמדים עד עפר בלהיטות, לאחרונה החלו להופיע ממצאים שכלל לא הושמדו, אלא הועברו על ידי מתווכים למקום מפתיע למדי: חנויות העתיקות ברחבי אירופה. במקרה זה מגיע לשיאו האבסורד של התמיכה בסחר בעתיקות: רכישת העתיקות מממנת לא רק את פעולות הביזה והרס האתרים של תרבויות קדומות, אלא אף את רציחתן והשמדתן של תרבויות בנות ימינו.

בתחילת חודש יולי פירסם ארגון אונסקו הצהרה לפיה כחמישית מעשרת אלפים אתרי העתיקות לערך שקיימים בעיראק נמצאים בשליטה של דאעש, והם נבזזים בקנה מידה מסחרי, ואוצרותיהם נמכרים למתווכים כדי לגייס כספים. כלומר, לא מדובר רק ברצון לבצע "טיהור תרבותי" על ידי הרס השורשים המשותפים של עמים רבים, באזור שבו החלו הציביליזציות הראשונות, אלא גם במקור מימון לטרוריסטים, באמצעות מכירת ממצאים לסוחר עתיקות ואספנים פרטיים. מידע מרתיע זה מעלה את התהייה האם האנשים בשרשרת הסחר בעתיקות, שעוברת בין חורבות עיראק וסוריה לחנויות לונדון, באמת בורים באשר למקור הסחורות, או שהם נטולי מוסר ותאווי בצע עד כדי כך שמקור העתיקות כלל לא מטריד אותם?

הממצאים בדרך כלל מועברים דרך מתווכים בלבנון או טורקיה ועוברים בין ידיים רבות. בדומה לסוחרים בארץ, כאשר נשאלו על מקורם של ממצאים אופייניים מאוד לאזורי הסכסוך, הסוחרים באירופה טענו שמדובר בחפצים שעברו במשפחה במשך דורות או הגיעו מאוספים פרטיים.

האכיפה על שוד וסחר בעתיקות היא ודאי בלתי אפשרית באזורי סכסוך, השרויים במצב של אנרכיה. ביחס למצב במדינות אחרות במזרח התיכון, אין לנו אלא לברך על מערך החוק והאכיפה המגנים על עתיקות ארץ ישראל. למרות זאת, המצב רחוק מאוד מלהיות מושלם. נראה שכל עוד יש אינטרס כלכלי וניתן ליצור רווחים מביזת עתיקות, השוד לא ייפסק. נותר רק לחכות ולראות האם ההתקדמות צעד אחר צעד במישור האכיפה, על ידי שכלול האמצעים העומדים בידי היחידה למניעת שוד עתיקות, לצד המישור המשפטי, בו רשות העתיקות מקדמת כל הזמן יוזמות משפטיות שיצרו את צעדיהם של כל המעורבים במערך, תוביל עם הזמן לגוויעתו של הסחר בעתיקות וכך לעצירת השוד.



צילום: היחידה למניעת שוד, רשות העתיקות

